

בשמש, לא שעו לבקשותיו לשבת בצל ובמשך ארבע השעות בהן ישב כך, חבטו בו והשפילו אותו. פניות להפסקת ההתעללות, שהופנו למשטרה ולמת"ק בבית-אל, לא הועילו, כיוון שאירועים כאלה אינם בתחום סמכותם. אשתו של ה"א הגיעה למוקד ותלונה נשלחה לצה"ל - לחקור את האירוע ולוודא שערכובים והתעמרות מעין אלו לא יישנו. תגובה לא נתקבלה עד ליום כתיבת הדו"ח.

(תיק 22489)

ה"א ענה כי ישוּבו לסוף התור וביקש את התעודות. החייל קרא אז לחבריו, אחז בצווארו של ה"א ומשך אותו עימו. אשתו שאלה את החיילים מדוע ולאן הם לוקחים את ה"א, אולם אחד מהם דחף אותה והיא נפלה לקרקע עם תינוקה. כשקמה, בעזרת האנשים שסביבה, הודיע החייל שהחזיק בצווארו של בעלה כי כל עוד לא תעזוב את המחסום, לא ישוחרר בעלה. גם לאחר שעזבה אשתו את המחסום, המשיכו החיילים להחזיק בבעל: הושיבו אותו לצדם

מצור

העירוניים ברצועה הן לקבלת שירותים רפואיים, כלכליים וחינוכיים והן מבחינה חברתית ותרבותית וגישתם מהאזור ואליו הוסדרה בהסכם בדבר רצועת עזה ואזור יריחו משנת 1994. ב-12 למאי 2002 הטיל צה"ל מצור על המואסי. טיפול המוקד בפנייה זו במהלך החודשים מאי ויוני תואר בדו"ח הפעילות הקודם.⁵¹ בחודש יולי התברר כי ההקלות שהשיג המוקד במעבר מהאזור ואליו צומצמו וכי המצב מחמיר: אמבולנסים מעוכבים משך שעות, מחקלאים נמנע להשקות את שדותיהם, תיקונם של בורות מים לא מתאפשר, אספקת המזון פוחתת ובקשות כניסה ויציאה המופנות למת"ק אינן מטופלות כלל. שוב פנה המוקד לצה"ל - לקבוע תנאי מעבר שיאפשרו ניהול חיים תקינים. במקביל פעל המוקד להסדיר את יציאתם וכניסתם של הפונים:

ס"ש אושפז ב-13 לאוקטובר בבית החולים האירופי בחאן יונס עקב חולשה קשה. מאז הידרדר מצבו ובסוף החודש היה על ערש דווי. אמו ואחיו, תושבי המואסי, ביקשו להיות לצידי בשעותיו הגורליות. ב-27 לאוקטובר פנה המוקד ללשכת היועץ המשפטי לרצועת עזה. בו ביום הותרה יציאתם.

המצור שמטיל צה"ל מאז שנת 2000 על רבים מהיישובים הפלסטיניים בשטחים, מושג באמצעות הקמת מחסומים סביבם: פיזיים - תעלות, קוביות בטון, ערימות עפר וגדרות ומאוישים - בטנקים ובנגמי"שים. לעתים לא מותר צה"ל אף לא כביש גישה אחד פתוח ליישוב הנצור, בניגוד להתחייבותו בפני בג"ץ.⁵⁰ כלי רכב לא יכולים לעבור את המחסומים הפיזיים ומעוכבים במחסומים המאוישים, שלעתים אסור המעבר בהם משך ימים. חציית חלק מהמחסומים הפיזיים ברגל אפשרית, אך תוך מאמצים קשים וסיכון חיים, אם סוּר צבאי עובר במקום. במהלך השנה האחרונה הוחרף המצב: המצור הוטל על יישובים נוספים והתהדק באלו שעליהם כבר הוטל בעבר. פגיעתו של המצור קשה יותר ביישובים קטנים, התלויים ביישובים אחרים לאספקת שירותים חיוניים. באין רופא, בית ספר, מקורות תעסוקה או מחסני מזון - משתק המצור את מהלך חייהם של התושבים.

אזור המואסי, בו מתגוררים כ-8,500 פלסטיניים, הוא מובלעת פלסטינית בדרום רצועת עזה המוקפת בהתנחלויות של גוש קטיף. תושבי המואסי תלויים במרכזים

יורדת כמות המים המסופקת ליישובים ועולה מחירים - זאת בזמן שחלק ניכר מתושביהם מצוי מתחת לקו העוני. המצור הממושך הביא לכך שתושבי היישובים הללו מתקיימים על כמות מים הנופלת מהמינימום הנדרש (50 ליטר לנפש ליום), וכאשר אין המכליות מגיעות, משתמשים במים באיכות ירודה המסכנת את בריאותם.⁵³ למוקד הגיעו במהלך חודשי הקיץ עשרות פניות מתושבי כפרים ונהגי מכליות מים, לאפשר להם לעבור במחסומים. המוקד טיפל בפניות באופן פרטני וכן פנה לרשויות בדרישה להביא לפתרון עקרוני של מצוקת המים באותם כפרים.

בבית פוריק, מדרום מזרח לשכם, 8,000 תושבים וכ-15,000 ראשי צאן ובקר. בחודשים יולי-אוגוסט טיפל המוקד במספר פניות שנגעו לעיכוב מכליות המים לכפר במחסומים המאושישים ולחסימות בלתי עבירות של דרכי גישה נוספות. בחלק מהמקרים הצליחו המכליות להגיע לכפר, לאחר עיכוב של שעות או ימים. במקרים אחרים לא הצליחו כל המכליות להגיע ליעדן. עד להטלת המצור על הכפר הגיעו מכליות המים משכם חמש פעמים ביום. בקיץ 2002, כשלא היו עיכובים מיוחדים, הצליחו המכליות להגיע לכפר פעמיים ביום. בצר להם הרחיקו תושבי הכפר קילומטרים רבים ברגל על-מנת למצוא בורות מים ישנים בהם עוד נותרו מעט מים מעופשים. ב-4 לספטמבר פנה המוקד ליועץ המשפטי לגדה המערבית בבקשה להסדיר באופן מיידי את תנועת מכליות המים אל בית פוריק והכפרים בסביבתו. לאחר חמישה ימים הגיעה תשובה: "למעט מספר אירועים

חמישה תלמידי תיכון, בני 16-17, שבינם במוואסי, יצאו באוקטובר לבית ספרם שבחאן יונס. צה"ל אסר על חזרתם לבתיהם. מאז מנסים הנערים לחזור ולנים, חלקם אצל קרובים וחלקם בבתי נטושים. במהלך נובמבר-דצמבר פנה המוקד בעניינם מספר פעמים לצה"ל, אך ללא הועיל. בתחילת חודש ינואר 2003 פנה המוקד לפרקליטות המדינה על-מנת שתתקן במהירות את העוול. ב-17 לינואר, כארבעה חודשים מאז ראו את הוריהם ואחיהם, הותרה כניסת חמשת התלמידים, אולם יציאתם חזרה לבית ספרם עדיין לא הובטחה. המוקד פנה לפרקליטות על-מנת להסדיר זאת. (תיק 17845)

כ"פ יצאה את המוואסי לחתונת אחיה בחאן יונס בתחילת אוקטובר. כאשר ניסתה לשוב לביתה גילתה כי המחסום סגור ואין ביכולתה לשוב. ב-19 לאוקטובר, לאחר שניסתה לחצות את המחסום שלוש פעמים, פנה בעלה למוקד. בהמשך היום התברר כי מדובר בקבוצה גדולה של נשים וילדים שמנסים מזה שבועיים לחזור לבתיהם. המוקד פעל אצל צה"ל במהלך כל אותו יום ובשעות אחר הצהריים נמסר כי רק למחרת ייפתח המחסום. מדוע למחרת ולא באותו יום - לא נתקבלה תשובה. למחרת נפתח המחסום וכ"פ שבה לביתה. (תיק 454)

אחת התוצאות הקשות של המצור המוטל על יישובי הגדה המערבית, היא מחסור חמור במים ב-281 יישובים פלסטיניים שאינם מחוברים לרשת המים ותלויים באספקת מים במכליות המגיעות מהערים הקרובות. מאז הטלת המצור סובלים כ-200 אלף תושבי יישובים אלה ממחסור חמור במים, במיוחד בקיץ, עת מתייבשים רוב בורות המים: המחסומים הפיזיים מונעים מעבר המכליות ומאריכים את דרכן והמחסומים המאושישים, כאשר מותר בהם מעבר כלי רכב, גורמים לעיכובן.⁵² מתוך כך

50. בג"ץ 3637/01, שקארנה ואח'י נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, תק-על 2002(1), 249.

51. המוקד להגנת הפרט, דו"ח פעילות ינואר-יוני 2002, עמ' 30-31.

52. בצלם, מים עד נפש מצוקת הכפרים ללא רשת מים, דף מידע, יולי 2001.

53. הארץ, 16.10.02, עמ' 1.

באחת הדרכים לכפר ולהציב במקומה שער שיפתח על-ידי חיילים, פעולה שתקצר את דרכן של המכליות משכם וכן לאפשר לתושבים עצמם, באישור צה"ל, לפתוח מחסום שמוצב בהמשך אותה דרך, כדי לאפשר למכליות להגיע לכפרי הסביבה. בבדיקה שערך המוקד עם ראש הכפר התברר כי אכן בוצעו השינויים וכי מאז לא היו בעיות באספקת המים. (תיקים ח 164 ואח', 22417)

לבתייהם ולרועים לא ניתנה אפשרות להכניס את צאנם לדיר. המוקד יצר קשר עם קצין הקישור באזור, בדרישה להתערבותו - החיילים איפשרו אז לאיכרים לאסוף את היבול ולרועים לאסוף את עדריהם. (תיק ח 630)

חוסר האפשרות לנהל חיים בסיסיים ביותר תחת עוצר כה ממושך, הביא לכך שהתושבים החלו לשבור את העוצר ולצאת מבתייהם על-מנת להשיג מזון, מים ותרופות. הפרות העוצר האישיות הפכו להמוניות בשבוע האחרון לחודש ספטמבר, עת, במקביל למצור צה"ל על המוקטעה ברמאללה, יצאו המונים לרחובות הערים, שהיו נתונות תחת עוצר מלא לרגל חגי תשרי, בהפגנות מחאה.⁵⁶ מאז החלו תושבי הערים לשבור את העוצר באופן שאיפשר, לא בסדירות, פתיחת בתי הספר ומוסדות המימשל המקומי, כמו גם המאפיות ובתי המסחר. למרות זאת נוכחות העוצר נשארה מכרעת: הוא מוטל כענישה קולקטיבית לאחר פיגועים ויידוי אבנים, או כמניעה קולקטיבית כאשר קיים מידע, לטענת צה"ל, על פיגוע קרב, או בזמן חג ומועד יהודיים. נכון ליום כתיבת דו"ח זה, ממשיות ערי הגדה לספוג שעות עוצר רבות.⁵⁷

ספורדיים" מתאפשר מעברן של מכליות המים על בסיס יומי, ולכן אין בסיס לטענות שהעלה המוקד. בניגוד לתשובת הרשויות, התברר כי המצב החמיר: מספר הפניות למוקד גדל והפעם כללו גם החרמת תעודות הזהות של נהגי המכליות ומפתחותיהן. המוקד פנה שוב לרשויות וביקש לבדוק את הנושא מחדש. בתשובה שנתקבלה הפעם נמסר, כי לאחר בדיקה מחדש ודיון מעמיק בסוגיה הוחלט להסיר אחת מהחסימות הפיזיות

עוצר

במהלך פלישות צה"ל לשטחי הרשות בחודשים פברואר, מרץ ואפריל, הוטל עוצר בכפרים ובערים אליהם נכנסו כוחות צה"ל. מאז הפלישות לערי הגדה בסוף יוני ועד לסוף ספטמבר, היו רוב הערים תחת עוצר יותר מ-70% מהזמן. הפגיעה הקשה ביותר היתה בשכם - משך 80 ימים הוסר בה העוצר למשך 75 שעות בלבד.⁵⁴ ברוב היישובים הוסר העוצר לשעות ספורות בכל יום, בכל פעם בשעות אחרות. אלא שגם אז לא ניתן היה לצאת מהבית לבטח, כיוון שהעוצר הוחזר לעתים מוקדם מהצפוי ותושבים אשר שהו באותה עת מחוץ לבתים נחשפו לסכנת ירי של חיילים. העוצר משבש את מהלך החיים בכל מקום בו הוא מוטל: היציאה לעבודה, ללימודים ולמכולת הופכת לבלתי אפשרית, ופינויים של יולדות, חולים ופצועים הופך למבצע מסובך ומסוכן. בד"כ מוטל העוצר בפתאומיות, ללא שניתן זמן לתושבים להתארגן. על השפעת העוצר על חיי התושבים וטיפול המוקד בנושא, ראו בדו"ח הפעילות הקודם.⁵⁵

ב-8 לדצמבר, ב-16:00 לערך, הטיל צה"ל עוצר על שלושה כפרים באזור יריחו בעקבות, לפי צה"ל, יידוי אבנים. האיכרים, שהיו אותה עת בשדות, הוכו והוכנסו בכוח